

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2025

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: sylogosanaplirotoneade@yahoo.gr

Πληροφορίες: <https://sakea.gr/>

για το Δ.Σ. του Σ.Α.Κ.Ε.Α.

Ο Πρόεδρος

Πουλπούλογλου Νικόλαος

Ο Γεν. Γραμματέας

Ναζίρης Ιωάννης

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α: ΣΚΟΠΟΣ & ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΩΝ	4
ΜΕΡΟΣ Β: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ & ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	8
Ο θεσμός της Παράλληλης Στήριξης ως (υποχρεωτική) εύλογη προσαρμογή	8
Ισχυρή και μόνιμη παρουσία εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και άμεση ενσωμάτωσή τους στην Ε.Δ.Υ.	9
Αποσύνδεση της παρουσίας εκπαιδευτικών ΕΑΕ από στιγματιστικές αιτιώδεις συνδέσεις.....	10
Λειτουργία τμημάτων ένταξης σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο	11
Κανένας (έμμεσος) αποκλεισμός παιδιού που επιθυμεί να φοιτήσει σε γενικό σχολείο	13
Συνέπεια στη χρήση της θεσμικής ορολογίας- αξιοποίηση της ορολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διοικητικής γραφής.....	14
Μείωση του αριθμού των παιδιών ανά τάξη	15
Ειδική αγωγή και ενταξιακή εκπαίδευση στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.)...	18
Ειδική αγωγή και ενταξιακή εκπαίδευση σε Πρότυπα, Πειραματικά και Ωνάσεια σχολεία.....	20

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: syllogosanaplirotoneade@yahoo.gr

Πληροφορίες: <https://sakea.gr/>

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α: ΣΚΟΠΟΣ & ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΩΝ

Οι παρακάτω προτάσεις διατυπώνονται με σκοπό τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την ειδική αγωγή και την ενταξιακή εκπαίδευση, καθώς και τη διασφάλιση της καθολικής, ουσιαστικής και ισότιμης πρόσβασης όλων των μαθητών και μαθητριών που φοιτούν είτε στην ειδική είτε στη γενική εκπαίδευση. Το δικαίωμα αυτό θεμελιώνεται στις διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (UN, 2006)¹, η οποία κυρώθηκε και από την Ελλάδα με τον Ν. 4074/2012. Σύμφωνα με τη Σύμβαση (αρ. 2 & 24), αλλά και το ερμηνευτικό σχόλιο υπ. αριθμ. 4 της Επιτροπής του ΟΗΕ (General Comment No. 4, 2016)², η **παροχή εύλογων προσαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία** δεν αποτελεί δυνητική επιλογή, αλλά νομική υποχρέωση. Η αποτυχία παροχής τους συνιστά μορφή διάκρισης λόγω αναπηρίας και παραβιάζει τα ίσα δικαιώματα στην εκπαίδευση.

Ο ΣΑΚΕΑ έχει ήδη καταθέσει, από τον Μάρτιο του 2025, **ολοκληρωμένο φάκελο προτάσεων** για την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου της ειδικής αγωγής και της ενταξιακής εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού. Ωστόσο, **το περιεχόμενο του παρόντος προσχεδίου νόμου μάς**

¹ United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

² United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2016). General Comment No. 4 on the right to inclusive education.

υποχρεώνει να επανέλθουμε, επισημαίνοντας αρχικά ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, οι οποίες είναι απαραίτητο να διασφαλιστούν και να ενσωματωθούν πριν την ψήφιση οποιουδήποτε νομοθετήματος που αφορά στην ειδική αγωγή και στην ενταξιακή εκπαίδευση. Οι προϋποθέσεις αυτές περιλαμβάνουν τα εξής:

1) Παρουσία εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο, ανεξαρτήτως τύπου σχολικής μονάδας, συμπεριλαμβανομένων των **Προτύπων, των Πειραματικών και των Ωνάσειων** σχολείων.

2) Αξιοποιώντας τη σύγχρονη νομοθεσία (Ν. 4368/2016, αρ. 82· εγκύκλιος, Αρ. πρωτ. 70271/Δ3/2025) χρειάζεται η δημιουργία Τμημάτων Ένταξης σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο, με άρση της προϋπόθεσης ύπαρξης τουλάχιστον τριών (3) επίσημων αξιολογικών εκθέσεων για την ίδρυσή τους. Επιπλέον, τα τμήματα ένταξης οφείλουν να απευθύνονται σε όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες και ο/η εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, στο πλαίσιο της συνδιδασκαλίας να τούς/τίς υποστηρίζει, όταν κρίνεται αναγκαίο, ανεξαρτήτως από το αν υπάρχει γνωμάτευση ή όχι (**inclusive pedagogy**).

Η διαδικασία ίδρυσης νέων τμημάτων ένταξης είναι μια δυναμική διαδικασία που απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και συντονισμό. Γι' αυτό, **εισηγούμαστε η δημιουργία νέων τμημάτων ένταξης σε σχολεία που δεν διαθέτουν ήδη, να πραγματοποιείται μετά από εισήγηση και προετοιμασία από τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. και τους/τις Συμβούλους Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης**. Μια τέτοια προσέγγιση θα συμβάλει στη σωστή ενημέρωση των διευθυντών/διευθυντριών των σχολικών μονάδων σχετικά με τα οφέλη των τμημάτων αυτών, αναδεικνύοντας με μεγαλύτερη σαφήνεια ότι η παρουσία μαθητών/μαθητριών με αναπηρίες ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δεν συνιστά υποβάθμιση, αλλά ευκαιρία για ανάπτυξη και αναβάθμιση του σχολικού περιβάλλοντος.

3) Υποχρεωτική σύσταση Επιτροπής Διεπιστημονικής Υποστήριξης **(Ε.Δ.Υ.) σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο**, με διασφαλισμένη και ενισχυμένη συμμετοχή εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής.

4) Διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των αξιολογικών εκθέσεων που εκδίδονται από τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. για μαθητές και μαθήτριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αυτό προϋποθέτει ότι η αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών που φοιτούν σε Γυμνάσια και σε Λύκεια θα διενεργείται αποκλειστικά από εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που εργάζονται στα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Αντίστοιχα, για μαθητές/μαθήτριες της Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, είναι απαραίτητο η σύνθεση της ομάδας αξιολόγησης να περιλαμβάνει εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλίζεται ο

κατάλληλος προγραμματισμός των παιδαγωγικών παρεμβάσεων κατά τη μετάβασή τους στη μέση εκπαίδευση³.

5) **Άμεση νομοθέτηση ενός πλαισίου οργανωμένης και σταθερής συνεργασίας μεταξύ των γενικών και των ειδικών σχολείων**, με τη συστηματική υποστήριξη και συνδρομή των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Στόχος της συνεργασίας αυτής είναι ο αποτελεσματικός συντονισμός των παιδαγωγικών παρεμβάσεων και η ενίσχυση της ποιότητας της υποστήριξης που παρέχεται στους μαθητές/στις μαθήτριες με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η θεσμική αυτή διασύνδεση μπορεί να συμβάλλει στην ενίσχυση της ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος, εξασφαλίζοντας τη συνέχεια, τη συνέργεια και την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ διαφορετικών τύπων (σχολικών) δομών. Τέλος, η συνεργασία αυτή θα πρέπει να **προβλέπεται ρητά στο θεσμικό πλαίσιο και να εξειδικεύεται μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών**, όπως η από κοινού συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα, η σύσταση ομάδων συντονισμού ανά περιοχή, καθώς και η καθιέρωση τακτικών παιδαγωγικών συναντήσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών των εμπλεκόμενων δομών.

6) **Θεσμοθέτηση συνεργασίας και κοινών επιμορφώσεων μεταξύ των Συμβούλων Εκπαίδευσης** (Γενικής και Ειδικής Αγωγής & Ενταξιακής Εκπαίδευσης), **του προσωπικού των σχολικών μονάδων** (γενικής και ειδικής αγωγής) **και των στελεχών των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.** Παρότι σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρούνται συνεργατικές πρακτικές ανάμεσα στους παραπάνω φορείς, αυτές συχνά παραμένουν αποσπασματικές, άτυπες και εξαρτώνται κυρίως από την προσωπική διάθεση και διαθεσιμότητα των εμπλεκόμενων. Για τον λόγο αυτό, **καθίσταται αναγκαία η θεσμοθέτηση ενός σαφούς και δεσμευτικού πλαισίου συνεργασίας**, το οποίο θα ενισχύεται μέσω τακτικών κοινών επιμορφώσεων. Οι επιμορφώσεις αυτές χρειάζεται να **εστιάζουν** στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής και στην από κοινού ανάπτυξη πρακτικών συνδιδασκαλίας, με έμφαση σε ζητήματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας, με στόχο την προώθηση της ενταξιακής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της (γενικής) τάξης και την υποστήριξη μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

6) **Επιμόρφωση όλων των στελεχών εκπαίδευσης σε θέματα αναπηρίας και ενταξιακής εκπαίδευσης**. Η επιτυχημένη εφαρμογή οποιασδήποτε μεταρρύθμισης στους τομείς της ειδικής αγωγής και της ενταξιακής εκπαίδευσης προϋποθέτει την υποχρεωτική και συστηματική επιμόρφωση **όλων των στελεχών που εμπλέκονται στη λήψη σχετικών αποφάσεων**, ήτοι των διευθυντών και διευθυντριών σχολικών μονάδων, των συμβούλων εκπαίδευσης, των περιφερειακών διευθυντών εκπαίδευσης καθώς και των μελών των Περιφερειακών Υπηρεσιακών Συμβουλίων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΥΣΔΕ), σε θέματα αναπηρίας, ειδικών

³ Στο Γυμνάσιο, το πλαίσιο διδασκαλίας διαφοροποιείται σημαντικά, καθώς οι μαθητές/μαθήτριες διδάσκονται από εκπαιδευτικούς διαφορετικών ειδικοτήτων και οι απαιτήσεις των γνωστικών αντικειμένων, όπως και οι τρόποι παροχής προσαρμογών, παρουσιάζουν ποιοτικές διαφορές σε σχέση με την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

εκπαιδευτικών αναγκών και ενταξιακής εκπαίδευσης. Η ως άνω επιμόρφωση οφείλει να στοχεύει στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, στην εμβάθυνση των επιστημονικών γνώσεων και στην αναβάθμιση των παιδαγωγικών πρακτικών, με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης και της ποιοτικής εκπαιδευτικής υποστήριξης του συνόλου των μαθητών και μαθητριών.

ΜΕΡΟΣ Β:ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΥ&ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Στο μέρος αυτό εξετάζονται αναλυτικά επιμέρους διατάξεις του προσχεδίου του νόμου, με στόχο την ανάδειξη σημαντικών σημείων που χρήζουν βελτίωσης ή συμπλήρωσης στη βάση των συμπερασματικών παρατηρήσεων που απηύθυνε προς την Ελλάδα, το 2019, η Επιτροπή για την παρακολούθηση της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁴, οι οποίες, σε σημαντικό τους μέρος, παραμένουν μέχρι σήμερα ανεφάρμοστες. Παράλληλα, προτείνονται συγκεκριμένες τροποποιήσεις και προσθήκες, με σκοπό την ενίσχυση της καθολικής πρόσβασης, της ισότητας και της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας και τις αρχές της σύγχρονης ενταξιακής εκπαίδευσης.

Ο θεσμός της Παράλληλης Στήριξης ως (υποχρεωτική) εύλογη προσαρμογή

Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης αποτελεί βασικό μέτρο εύλογης προσαρμογής, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (άρθρο 24), καθώς συμβάλλει καθοριστικά στη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία στο γενικό σχολείο. Ωστόσο, στο σχέδιο νόμου χρησιμοποιείται η εξής φράση:

«η Παράλληλη Στήριξη δύναται να παρέχεται»

Η συγκεκριμένη φράση δεν αποδίδει την υποχρέωση της Πολιτείας να παρέχει εύλογες προσαρμογές ως νομική υποχρέωση. Ειδικότερα, η διατύπωση αυτή ενέχει τον **κίνδυνο παραβίασης των δικαιωμάτων των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία, καθώς αφήνει περιθώριο αυθαίρετης ερμηνείας ή και (έμμεσης) άρνησης (ή καθυστέρησης) στην παροχή στήριξης**, παραγνωρίζοντας τις τεκμηριωμένες εισηγήσεις της διεπιστημονικής ομάδας των ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., γεγονός που ακυρώνει τον θεσμικό και επιστημονικό της ρόλο. Για τον λόγο αυτό η οικεία φράση χρειάζεται να αντικατασταθεί με διατύπωση που αποδίδει την **υποχρέωση του γενικού σχολείου** να διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή και πρόοδο των

⁴ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2019). Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Concluding observations on the initial report of Greece.

μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, εντός του πλαισίου της ενταξιακής εκπαίδευσης.

Εισηγήσεις για τροποποίηση:

«Η Παράλληλη Στήριξη από εκπαιδευτικούς ΕΑΕ παρέχεται υποχρεωτικά, ως εύλογη προσαρμογή, στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης, με στόχο τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής και προόδου των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο, σύμφωνα με τη σχετική εισήγηση του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.» .

Επιπλέον, η φράση: «Η παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ΕΑΕ δύναται να παρέχεται σε μόνιμη βάση ύστερα από σχετική εισήγηση του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.», χρειάζεται να συμπληρωθεί με τη φράση: **για όλα τα γνωστικά αντικείμενα και για όλες τις διδακτικές ώρες που εισηγείται το ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.** Η προσθήκη αυτή είναι απαραίτητη, διότι στην πράξη- ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση- η παράλληλη στήριξη υλοποιείται **συχνά αποσπασματικά**, περιοριζόμενη σε ορισμένα μόνο γνωστικά αντικείμενα και σε περιορισμένο αριθμό ωρών.

Ισχυρή και μόνιμη παρουσία εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και άμεση ενσωμάτωσή τους στην Ε.Δ.Υ.

Στο σχέδιο νόμου διαβάζουμε την εξής διατύπωση:

«Οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν: Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, εφόσον πρόκειται για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, υποστηριζόμενοι από τον εκπαιδευτικό της τάξης ο οποίος συνεργάζεται κατά περίπτωση με αα) τους Συμβούλους Εκπαίδευσης (γενικής και ειδικής αγωγής και ενταξιακής εκπαίδευσης και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού), αβ) το Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ), αγ) την Επιτροπή Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.), αδ) τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης εφόσον υπηρετεί στο σχολείο τους».

Η παραπάνω διατύπωση υποβαθμίζει εμμέσως τον ρόλο των εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής, καθώς τούς/τίς τοποθετεί τελευταίους στη σειρά των υποστηρικτικών φορέων και μάλιστα υπό αίρεση, μόνο εφόσον υπηρετούν ήδη στη

σχολική μονάδα («εφόσον υπηρετεί στο σχολείο τους»). Αυτό **αντιβαίνει στη βασική αρχή της ενταξιακής εκπαίδευσης**, σύμφωνα με την οποία η στενή και σταθερή συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών της γενικής και της ειδικής εκπαίδευσης αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αντιθέτως, η **προτεραιότητα** που δίνει το σχέδιο νόμου στην **υποστήριξη των εκπαιδευτικών της τάξης από συμβουλευτικές δομές**, όπως οι Σύμβουλοι Εκπαίδευσης ή τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., που συχνά δρουν εξ αποστάσεως, δεν μπορεί να υποκαταστήσει την άμεση, καθημερινή παιδαγωγική παρέμβαση και συνεργασία στο επίπεδο της τάξης.

Επιπλέον, δεδομένου ότι η **εξ αποστάσεως καθοδήγηση** δεν δύναται να επιφέρει πάντοτε ουσιαστικά και άμεσα αποτελέσματα στην παιδαγωγική πράξη, κρίνεται απαραίτητο **να διασφαλιστεί η φυσική παρουσία των Συμβούλων Εκπαίδευσης στις σχολικές μονάδες**, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει σχετική, τεκμηριωμένη απόφαση του συλλόγου διδασκόντων. Η πρόβλεψη αυτή θα ενισχύσει τον ρόλο των Συμβούλων Εκπαίδευσης, **μετασχηματίζοντάς τους** από εξωτερικούς καθοδηγητές ή αξιολογητές σε ενεργούς συμμετοχούς του συλλογικού σχολικού έργου, με θετικό αντίκτυπο τόσο στην εκπαιδευτική καθημερινότητα όσο και στην ενίσχυση της ενταξιακής πρακτικής.

Εισήγηση για τροποποίηση:

*«Οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν: Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, εφόσον πρόκειται για μαθητές/μαθήτριες με **αυξημένες ανάγκες υποστήριξης**, υποστηριζόμενοι από τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ο οποίος/η οποία συνεργάζεται κατά περίπτωση με **αα) τον/την εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ο οποίος/η οποία υπηρετεί στο σχολείο και συμμετέχει ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, β) τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής και το λοιπό προσωπικό των Κέντρων Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ), γ) την Επιτροπή Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ), δ) τους Συμβούλους Εκπαίδευσης (γενικής και ειδικής αγωγής και ενταξιακής εκπαίδευσης και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού), οι οποίοι/οι οποίες παρίσταται υποχρεωτικά στις σχολικές μονάδες, όταν υπάρχει σχετική απόφαση του συλλόγου καθηγητών**».*

**Αποσύνδεση της παρουσίας εκπαιδευτικών
ΕΑΕ από στιγματιστικές αιτιώδεις συνδέσεις**

Στο σχέδιο νόμου αναφέρεται η ακόλουθη διατύπωση:

«Οι εκπαιδευτικοί των τμημάτων ένταξης ή παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης που τοποθετούνται για μαθητές με προβλήματα όρασης ή ακοής καλύπτουν όλες τις διδακτικές ανάγκες των μαθητών ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους».

Η διατύπωση αυτή **συνδέει αιτιωδώς την παρουσία των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής αποκλειστικά** με τους μαθητές και τις μαθήτριες με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, γεγονός που εντείνει τον **στιγματισμό** των παιδιών που λαμβάνουν υποστήριξη. Ειδικότερα, παρουσιάζει τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής **όχι ως οργανικά μέλη της σχολικής κοινότητας**, αλλά ως πρόσωπα που τοποθετούνται στο σχολείο μόνο για την κάλυψη «ειδικών» περιπτώσεων. Η αντίληψη αυτή ενισχύει το πρότυπο της «ειδικής μεταχείρισης», αντί να προάγει τη λογική της καθολικής ενταξιακής υποστήριξης για όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες. Επιπλέον, **η χρήση του όρου «προβλήματα»** αντί της φράσης «μαθητές/μαθήτριες με οπτική ή ακουστική αναπηρία» δεν συμβαδίζει με τη διεθνή ορολογία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της μη στιγματιστικής αναφοράς στην αναπηρία, όπως αυτή προκύπτει από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (Άρθρα 2 & 24).

Εισήγηση για τροποποίηση:

«Οι εκπαιδευτικοί των τμημάτων ένταξης ή παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης που τοποθετούνται στη σχολική μονάδα, υποστηρίζουν τη μαθησιακή διαδικασία και καλύπτουν όλες τις διδακτικές ανάγκες των μαθητών/μαθητριών και ιδιαίτερα των μαθητών/μαθητριών αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους, στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης».

Λειτουργία τμημάτων ένταξης σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο

Στο σχέδιο νόμου διαβάζουμε την εξής διατύπωση:

«Στα Τ.Ε. των σχολικών μονάδων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στις οποίες φοιτούν έως διακόσιοι πενήντα (250) μαθητές, τοποθετούνται ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ02 και ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ03. Στα Τ.Ε. των σχολικών μονάδων, στις οποίες φοιτούν περισσότεροι από διακόσιοι πενήντα (250) μαθητές, εκ των οποίων τουλάχιστον δεκαπέντε (15) με Αξιολογική Έκθεση ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. ότι εμπίπτουν στην κατηγορία των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τοποθετούνται ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ02, ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ03 και ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ04. Για τους εκπαιδευτικούς του κλάδου ΠΕ04 η τοποθέτηση, σε επίπεδο Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, γίνεται σε ποσοστό σαράντα δύο τοις εκατό (42%) για την ειδικότητα ΠΕ04.01, είκοσι τοις εκατό (20%) για

κάθε μία από τις ειδικότητες ΠΕ04.02 και ΠΕ04.04 και δεκαοκτώ τοις εκατό (18%) για την ειδικότητα ΠΕ04.05.

Στα Τ.Ε. μπορούν να υποστηρίζονται και μαθητές με μόνη την εισήγηση της Ε.Δ.Υ. ή του συλλόγου διδασκόντων, η οποία υποβάλλεται μετά από γνώμη του Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, ο οποίος έχει την παιδαγωγική ευθύνη της σχολικής μονάδας για την ενταξιακή εκπαίδευση ή, εάν δεν υφίσταται, του Συμβούλου Εκπαίδευσης που έχει την παιδαγωγική ευθύνη της σχολικής μονάδας και μέχρι την έκδοση της αξιολογικής έκθεσης από το ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., με τη συναίνεση των γονέων ή κηδεμόνων. Σε περιπτώσεις συστεγαζόμενων σχολικών μονάδων, τα Τ.Ε. δύνανται να συνενώνονται μέχρι του μέγιστου αριθμού δώδεκα (12) μαθητών ανά Τ.Ε.».

Αξιοποιώντας την πρόσφατη νομοθεσία (4368/2016, αρ. 82· Εγκύκλιος 138415/Δ3, 2023) εισηγούμαστε την **υποχρεωτική λειτουργία των τμημάτων ένταξης σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο, ώστε να μην δημιουργούνται σχολεία «προνομιούχα» και «μη προνομιούχα».** Επιπρόσθετα, **απορρίπτουμε κατηγορηματικά την πρόταση του Υπουργείου για ύπαρξη δεκαπέντε (15) «γνωματεύσεων»** που κατηγοριοποιούν τους μαθητές/τις μαθήτριες σε κατηγορίες παιδιών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι οποίες εντάσσονται στη **λογική του διαχωρισμού και του στιγματισμού.** Για τον λόγο αυτό προτείνουμε ο θεσμός των Τμημάτων Ένταξης να αφορά όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες και ο/η εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, στο πλαίσιο της συνδιδασκαλίας να τους/τις υποστηρίζει, όταν κρίνεται αναγκαίο, ανεξαρτήτως από το αν υπάρχει «γνωμάτευση» ή όχι (inclusive pedagogy).

Στο πλαίσιο αυτό, εισηγούμαστε αφενός τη μείωση του ορίου των μαθητών/μαθητριών ανά σχολική μονάδα από τους 250 στους 200 και αφετέρου την αναπροσαρμογή του τρόπου κατανομής των εκπαιδευτικών στα Τμήματα Ένταξης. Κι αυτό, διότι η υφιστάμενη νομοθεσία δεν λαμβάνει υπόψη τη συνολική διάρθρωση του ωρολογίου προγράμματος. Για σχολικές μονάδες έως 200 μαθητές/μαθήτριες προτείνουμε την εξής κατανομή:

- 2 φιλόλογοι (ΠΕ02), ώστε να καλύπτονται επαρκώς τα μαθήματα της
- Νεοελληνικής Γλώσσας, των Αρχαίων Ελληνικών, της Λογοτεχνίας, της Ιστορίας και των Λατινικών (25 ώρες).
- 1 μαθηματικός (ΠΕ03), για την ενίσχυση των μαθητών/μαθητριών στο μάθημα των
- Μαθηματικών (12 ώρες).
- 1 εκπαιδευτικός θετικών επιστημών (ΠΕ04), για την υποστήριξη στη Φυσική,
- Χημεία, Βιολογία και Γεωγραφία (13 ώρες).

Αντίστοιχα, για σχολικές μονάδες άνω των 200 μαθητών/μαθητριών προτείνουμε την εξής κατανομή:

- 3 φιλόλογοι (ΠΕ02).

- 2 μαθηματικοί (ΠΕ03).
- 2 φυσικοί (ΠΕ04)

Στο ίδιο πλαίσιο, εισηγούμαστε την **κατάργηση της τυπικής μόνο έγκρισης για φοίτηση στο τμήμα ένταξης από τον/την Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης**, που δημιουργεί απλώς πρόσθετη γραφειοκρατία χωρίς ουσιαστικό λόγο. Η έγκριση για το εάν κάποιο παιδί μπορεί να φοιτά στο τμήμα ένταξης **χρειάζεται απλώς να λαμβάνει υπόψη την εισήγηση των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και της Ε.Δ.Υ.**, μαζί με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων-κηδεμόνων του παιδιού, ώστε η αντίστοιχη απόφαση να έχει και ανάλογη εγκυρότητα.

Εισήγηση για τροποποίηση:

«Στα Τ.Ε. των σχολικών μονάδων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στις οποίες φοιτούν έως διακόσιοι (200) μαθητές/μαθήτριες, τοποθετούνται δύο εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ02, ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ03 και ένας εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ04. Στα Τ.Ε. των σχολικών μονάδων, στις οποίες φοιτούν περισσότεροι από διακόσιοι (200) μαθητές τοποθετούνται τρεις εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ02, δύο εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ03 και δύο εκπαιδευτικοί κλάδου ΠΕ04.

Στα Τ.Ε. μπορούν να υποστηρίζονται και μαθητές/μαθήτριες με μόνη την εισήγηση της Ε.Δ.Υ. ή του/της εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής, η οποία υποβάλλεται ως πρόταση στον σύλλογο των διδασκόντων, μαζί με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων-κηδεμόνων του παιδιού».

Κανένας (έμμεσος) αποκλεισμός παιδιού που επιθυμεί να φοιτήσει σε γενικό σχολείο

Στο σχέδιο νόμου υπάρχει η εξής διατύπωση:

«Η παράλληλη στήριξη παρέχεται σε μαθητές που μπορούν με κατάλληλη υποστήριξη, σχεδιασμό και υλοποίηση Εξατομικευμένου Προγράμματος Εκπαίδευσης, να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της τάξης φοίτησής τους και στοχεύει στη σταδιακή αυτονόμησή τους».

Σύμφωνα με τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και του αντίστοιχου ερμηνευτικού σχολίου (UN, 2006· General Comment No. 4, 2016), κάθε παιδί έχει το δικαίωμα φοίτησης στη γενική εκπαίδευση. Ωστόσο, η συγκεκριμένη διατύπωση που υπάρχει και στη σχετική νομοθεσία της Ελλάδας (Ν. 3699/2008) θέτει **προϋποθέσεις για την παροχή παράλληλης στήριξης**, οι οποίες μπορεί να λειτουργήσουν ως φίλτρο αποκλεισμού από τη γενική εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά, μόνο ορισμένα παιδιά μπορούν να

αξιοποιήσουν το συγκεκριμένο μέτρο εύλογης προσαρμογής, εν προκειμένου «οι μαθητές/μαθήτριες που μπορούν με κατάλληλη υποστήριξη, σχεδιασμό και υλοποίηση Εξατομικευμένου Προγράμματος Εκπαίδευσης, να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα». Σε αντίθεση με αυτή τη νοοτροπία, **η ενταξιακή εκπαίδευση όπως αποτυπώνεται στις διεθνείς συμβάσεις ορίζει ότι το σχολείο έχει την υποχρέωση να προσαρμόσει το εκπαιδευτικό περιβάλλον**, και όχι να θέτει όρια στη συμμετοχή του παιδιού με βάση κριτήρια απόδοσης ή βαθμού «αυτονόμησης».

Η παροχή της «παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης» χρειάζεται να αντιμετωπίζεται από την Πολιτεία ως εύλογη προσαρμογή, **δικαίωμα και όχι προνόμιο υπό όρους**. Προτείνεται, λοιπόν, η αναδιατύπωση της σχετικής παραγράφου, ώστε να εναρμονίζεται με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αποφεύγεται κάθε έμμεση μορφή αποκλεισμού.

Εισηγούμαστε την ακόλουθη διατύπωση:

«Ο θεσμός της Παράλληλης Στήριξης-Συνεκπαίδευσης αποτελεί μορφή εύλογης προσαρμογής και παρέχεται σε όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης, χωρίς αποκλειστικά κριτήρια απόδοσης ή βαθμού αυτονόμησης, με αποκλειστικό κριτήριο την εισήγηση των ΚΕ.Α.Α.Σ.Υ. Η παροχή της οργανώνεται στη βάση του Εξατομικευμένου Προγράμματος Εκπαίδευσης (ΕΠΕ) και με ευθύνη της Ε.Α.Υ. και των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης και ισότιμη συμμετοχή του μαθητή/της μαθήτριας στο αναλυτικό πρόγραμμα, με τις απαραίτητες προσαρμογές, σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και διδακτικές ώρες όπως εισηγείται το ΚΕ.Α.Α.Σ.Υ.»

Συνέπεια στη χρήση της θεσμικής ορολογίας- αξιοποίηση της ορολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της διοικητικής γραφής

Στο σχέδιο νόμου παρατηρείται σύγχυση και ταύτιση της έννοιας της αναπηρίας με αυτήν των μαθησιακών δυσκολιών, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση τόσο με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο όσο και με τις σύγχρονες παιδαγωγικές και επιστημονικές προσεγγίσεις. Επιπρόσθετα, γίνεται **χρήση όρων οι οποίοι δεν έχουν (νομικά) κατοχυρωμένο ορισμό**, ενώ παράλληλα δεν απαντώνται ούτε στη διεθνή

επιστημονική βιβλιογραφία. Πιο συγκεκριμένα, οι όροι που χρήζουν αποσαφήνισης ή και αναθεώρησης είναι οι εξής:

Ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, μαθητές με ηπιότερης μορφής ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μαθητές με σοβαρότερες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Παράλληλα, στο κείμενο του σχεδίου νόμου **εντοπίζονται ορολογίες που παραπέμπουν άμεσα στο (ξεπερασμένο) ατομικό - ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας**, το οποίο εστιάζει αποκλειστικά στα «ελλείμματα» των ατόμων, αγνοώντας τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά εμπόδια που οδηγούν στον αποκλεισμό και έτσι συμβάλλουν στη συντήρηση στερεοτύπων και στιγματιστικών πρακτικών στον χώρο της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τους όρους:

Πλήρη ένταξη, Μαθητές με προβλήματα όρασης, Μαθητές με προβλήματα ακοής.

Εισηγούμαστε την αντικατάσταση των παρακάτω όρων με τους εξής:

- **Πλήρη ένταξη** → Πλήρη συμμετοχή.
- **Μαθητές με προβλήματα όρασης** → Μαθητές/μαθήτριες με οπτική αναπηρία.
- **Μαθητές με προβλήματα ακοής** → Μαθητές/μαθήτριες με ακουστική αναπηρία.
- **Ειδικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις** → Πρόσθετες διεπιστημονικές παρεμβάσεις.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι **σε όλες τις διατάξεις του προσχεδίου του νόμου απουσιάζει η αναφορά στο θηλυκό γένος** (π.χ. «μαθήτριες με αναπηρία»), με αποτέλεσμα να ενισχύεται η αορατότητα των θηλυκών υποκειμένων στον θεσμικό λόγο. Σύμφωνα με τις αρχές της έμφυλης ισότητας στη γλώσσα και τις επίσημες κατευθυντήριες οδηγίες διοικητικής γραφής της δημόσιας διοίκησης, εισηγούμαστε την υιοθέτηση ουδέτερων γλωσσικών πρακτικών, όπως η ταυτόχρονη αξιοποίηση του αρσενικού και του θηλυκού γένους. Η ορατότητα όλων των φύλων στον θεσμικό και στον νομοθετικό λόγο αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την ενίσχυση της ισότητας και την αποφυγή της γλωσσικής αναπαραγωγής έμφυλων αποκλεισμών.

Μείωση του αριθμού των παιδιών ανά τάξη

Στο κείμενο του προσχεδίου διαβάζουμε ότι:

«Ο αριθμός των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 3 και στην παρ. 2 του άρθρου 3, εκτός των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών, όπως δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, δυσορθογραφία, δεν μπορεί να είναι

ανώτερος του ενός (1) ανά τμήμα. Αν ύστερα από την κατανομή των μαθητών σε τμήματα της ίδιας τάξης προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών του προηγούμενου εδαφίου είναι ανώτερος του ενός (1), ο αριθμός των μαθητών του τμήματος μπορεί να μειώνεται και να υπολείπεται συνολικά κατά τρεις (3) μαθητές από τον μέγιστο προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις αριθμό μαθητών ανά τμήμα, εφόσον στο σχολείο δεν λειτουργεί Τμήμα Ένταξης ή δεν παρέχεται υποστήριξη από εκπαιδευτικό Παράλληλης Στήριξης – Συνεκπαίδευσης στο συγκεκριμένο τμήμα».

Σύμφωνα, λοιπόν, με το προσχέδιο στις περιπτώσεις που μετά την κατανομή, προκύπτει τμήμα με περισσότερους των ενός μαθητών/μαθητριών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, προβλέπεται μείωση του αριθμού μαθητών/μαθητριών του τμήματος κατά τρεις (3) από το μέγιστο επιτρεπτό, **υπό την προϋπόθεση ότι στο σχολείο δεν λειτουργεί Τμήμα Ένταξης ή δεν υπάρχει υποστήριξη Παράλληλης Στήριξης στο συγκεκριμένο τμήμα.** Η συγκεκριμένη πρόβλεψη κρίνεται προβληματική, καθώς η ύπαρξη Τμήματος Ένταξης ή Παράλληλης Στήριξης δεν μπορεί να αποτελεί επαρκές κριτήριο για την κατάργηση του δικαιώματος μείωσης του μαθητικού δυναμικού στο τμήμα. Κι αυτό, διότι ακόμη και η περιορισμένη παρουσία εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης (π.χ. για μία διδακτική ώρα την εβδομάδα) ακυρώνει τη δυνατότητα μείωσης του αριθμού των μαθητών/μαθητριών, γεγονός που δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Ο ΣΑΚΕΑ, επομένως, **εισηγείται της θεσμοθέτηση της δυνατότητας μείωσης του αριθμού μαθητών/μαθητριών ανά τμήμα ανεξαρτήτως της ύπαρξης Τμήματος Ένταξης ή της παρουσίας εκπαιδευτικού Παράλληλης Στήριξης-Συνεκπαίδευσης,** καθώς ο μεγάλος αριθμός παιδιών ανά τάξη δυσχεραίνει την εφαρμογή εξατομικευμένων παιδαγωγικών προσεγγίσεων και περιορίζει ουσιαστικά τις δυνατότητες του/της εκπαιδευτικού να ανταποκριθεί στις διαφοροποιημένες ανάγκες των μαθητών/μαθητριών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, **είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί ότι η μείωση του αριθμού των μαθητών/μαθητριών ανά τμήμα, αν και αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση, δεν συνιστά ικανή συνθήκη για να διασφαλίσει την ισότιμη συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.** Αντιθέτως, προσεγγίσεις που συνδέουν αποκλειστικά τη φοίτηση αυτών των μαθητών/μαθητριών με «επιβαρυντικούς» παράγοντες για τη λειτουργία της τάξης ενέχουν κινδύνους κατηγοριοποίησης και στιγματισμού. **Η αποτελεσματική εφαρμογή ενταξιακών πρακτικών προϋποθέτει,** πέρα από τη μείωση του αριθμού των μαθητών/μαθητριών ανά τάξη, τη συστηματική υποστήριξη από μόνιμο και εξειδικευμένο προσωπικό ειδικής αγωγής, τη θεσμοθετημένη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής, τον συλλογικό προγραμματισμό της διδασκαλίας και την αξιοποίηση διαφοροποιημένων διδακτικών μεθόδων, **παράγοντες που, όμως, δεν προβλέπονται επαρκώς στο προσχέδιο νόμου.**

Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται επιτακτική η **ανάγκη θεσμικών παρεμβάσεων που θα ενισχύουν την παιδαγωγική συνεργασία και τον συλλογικό σχεδιασμό.** Έτσι, εισηγούμεστε την **καθιέρωση θεσμοθετημένου πλαισίου τακτικής (εβδομαδιαίας) συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής, με πρόβλεψη τουλάχιστον μίας (1) διδακτικής ώρας εβδομαδιαίως, η οποία θα εντάσσεται στο υποχρεωτικό διδακτικό ωράριο και θα πραγματοποιείται εντός του σχολείου.** Η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν θα προστίθεται ως επιπλέον διοικητικό βάρος, αλλά θα ενσωματώνεται στον εβδομαδιαίο προγραμματισμό των εκπαιδευτικών. Μια τέτοια πρόβλεψη αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ενίσχυση της παιδαγωγικής συνέχειας των υποστηρικτικών παρεμβάσεων και την εδραίωση της διεπιστημονικής συνεργασίας ως βασικού παράγοντα προώθησης της ενταξιακής εκπαίδευσης.

Εισηγούμεστε την ακόλουθη προσθήκη:

«Στο εβδομαδιαίο διδακτικό ωράριο των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής προβλέπεται τουλάχιστον μία (1) διδακτική ώρα, η οποία αφιερώνεται στην «παιδαγωγική συνεργασία» και στον «συντονισμένο σχεδιασμό παρεμβάσεων υποστήριξης και διαφοροποιημένης διδασκαλίας» για όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες της τάξης. Η ώρα παιδαγωγικής συνεργασίας και σχεδιασμού παρεμβάσεων διαφοροποιημένης διδασκαλίας πραγματοποιείται εντός του σχολικού ωραρίου και εντός της σχολικής μονάδας, σε καθορισμένο εβδομαδιαίο χρόνο, σε συμφωνία με τον διευθυντή /τη διευθύντρια της σχολικής μονάδας και τον Σύλλογο Καθηγητών-Διδασκόντων. Σε αυτή συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί της γενικής και ειδικής αγωγής, καθώς και τα μέλη της Ε.Δ.Υ., όπου απαιτείται. Η ώρα συνεργασίας συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση του αριθμού των διδακτικών ωρών των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν».

Επιπλέον, στο σχέδιο νόμου προβλέπεται ότι η απόφαση για τη μείωση του αριθμού των μαθητών/μαθητριών ανά τάξη λαμβάνεται από τον Περιφερειακό Διευθυντή/την Περιφερειακή Διευθύντρια Εκπαίδευσης. Όπως αναφέρεται στο προσχέδιο:

«Η κατά τα προηγούμενα εδάφια μείωση πραγματοποιείται με απόφαση του οικείου Περιφερειακού Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του αρμόδιου Διευθυντή Εκπαίδευσης. Ο Διευθυντής Εκπαίδευσης κατά τη διατύπωση της εισήγησης λαμβάνει υπόψη σχετική απόφαση του συλλόγου διδασκόντων και γνώμη του Συμβούλου Εκπαίδευσης Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης και του αρμόδιου Συμβούλου Παιδαγωγικής Ευθύνης».

Ωστόσο, η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν εγγυάται ότι η λήψη της απόφασης βασίζεται σε επαρκή παιδαγωγική γνώση της τοπικής σχολικής πραγματικότητας ή των ιδιαίτερων αναγκών της εκάστοτε σχολικής τάξης/του εκάστοτε σχολείου. Σχετικά με την πρόβλεψη αυτή, ο ΣΑΚΕΑ εισηγείται οι

αποφάσεις που αφορούν στη σύνθεση των τμημάτων και η τυχόν μείωση του αριθμού μαθητών/μαθητριών να λαμβάνονται **ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ** από τον **Σύλλογο Καθηγητών-Διδασκόντων**, ύστερα από τεκμηριωμένες εισηγήσεις των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και της Επιτροπής Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.). Μια τέτοια ρύθμιση κατοχυρώνει τη δημοκρατική λειτουργία του σχολείου, ενισχύει την παιδαγωγική ευθύνη του συλλόγου καθηγητών-διδασκόντων και διασφαλίζει ότι οι εκπαιδευτικές αποφάσεις λαμβάνονται από επαγγελματίες που γνωρίζουν άμεσα τις ιδιαίτερες (τοπικές) ανάγκες των μαθητών και των μαθητριών.

Εισηγούμαστε την ακόλουθη τροποποίηση:

«Η απόφαση για τη μείωση του αριθμού μαθητών/μαθητριών ανά τμήμα, λόγω φοίτησης μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, λαμβάνεται από τον Σύλλογο Καθηγητών-Διδασκόντων της σχολικής μονάδας, ύστερα από εισήγηση των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και της Επιτροπής Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.), όπου αυτή υφίσταται, και αν δεν υφίσταται Ε.Δ.Υ., ύστερα από εισήγηση του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Η απόφαση τεκμηριώνεται παιδαγωγικά, καταγράφεται στο βιβλίο πράξεων του Συλλόγου Καθηγητών-Διδασκόντων και υποβάλλεται προς ενημέρωση στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης.»

Ειδική αγωγή και ενταξιακή εκπαίδευση στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.)

Στο προσχέδιο του νόμου υπάρχει η ακόλουθη πρόβλεψη:

«Στα Τ.Ε. των σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές υποστηρίζονται από εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ02, ΠΕ03 και ΠΕ04 με εξειδίκευση στην ΕΑΕ και στα ΕΠΑ.Λ. δύνανται να υποστηρίζονται και από εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ80 έως και ΠΕ90 με εξειδίκευση στην ΕΑΕ, ανάλογα τον/τους Τομέα/Τομείς που λειτουργεί/λειτουργούν».

Θεωρούμε **ιδιαίτερα θετική την πρόβλεψη** για ενίσχυση της ειδικής αγωγής και της ενταξιακής εκπαίδευσης στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.), δεδομένου ότι μέχρι σήμερα η παρουσία προσωπικού ειδικής αγωγής σε αυτά τα σχολεία υπήρξε περιορισμένη και σχεδόν αποσπασματική. Ωστόσο, το πολυπληθές και διεπιστημονικό προσωπικό των ΕΠΑ.Λ., σε συνδυασμό με την αυξημένη ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού, καθιστά ιδιαίτερα σύνθετη την εφαρμογή εξατομικευμένων προγραμμάτων και πρακτικών ενταξιακής εκπαίδευσης.

Για αυτούς τους λόγους, προτείνεται η πιλοτική **θεσμοθέτηση του/της Εκπαιδευτικού Ενταξιακής Εκπαίδευσης στα ΕΠΑ.Λ.**, με σκοπό τον συντονισμό και την υποστήριξη εξατομικευμένων παρεμβάσεων και ενταξιακών δράσεων σε

επίπεδο σχολικής μονάδας. Ειδικότερα, ο/η Εκπαιδευτικός Ενταξιακής Εκπαίδευσης θα έχει ενδεικτικά τα εξής καθήκοντα:

- Σχεδιασμός και υποστήριξη της εφαρμογής Εξατομικευμένων Προγραμμάτων Εκπαίδευσης (Ε.Π.Ε.), σε συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων,
- Υπεύθυνος/υπεύθυνη για τη διαμορφωτική αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σε συνεργασία με τους υπόλοιπους καθηγητές/καθηγήτριες των γνωστικών αντικειμένων.
- Παιδαγωγική ενημέρωση του Συλλόγου Καθηγητών-Διδασκόντων σχετικά με τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- Υπεύθυνος/υπεύθυνη για τη διαχείριση της διαδικτυακής πλατφόρμας του σχολείου, στην οποία θα αναρτούν παραδείγματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας ανά γνωστικό αντικείμενο.
- Συνεργασία με την Ε.Δ.Υ. και τις υπηρεσίες του ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.,
- Παραπομπή μαθητών/μαθητριών στα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., όταν εντοπίζονται σαφείς ενδείξεις ότι απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση των αναγκών τους.
- Εντοπισμό και παιδαγωγική καταγραφή μαθητών/μαθητριών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες ή βρίσκονται σε κίνδυνο εκπαιδευτικού αποκλεισμού (children at risk).
- Άμεση επικοινωνία και συνεργασία με γονείς/κηδεμόνες, με στόχο την έγκαιρη ενεργοποίηση υποστηρικτικών μηχανισμών.

Εισηγούμαστε την ακόλουθη προσθήκη:

Θέμα: (Πιλοτική) εφαρμογή του θεσμού των Εκπαιδευτικών Ενταξιακής Εκπαίδευσης στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.)

Στο πλαίσιο ενίσχυσης της ενταξιακής εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, σε όλα τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) της χώρας εφαρμόζεται (πιλοτικά) ο θεσμός του/της Εκπαιδευτικού Ενταξιακής Εκπαίδευσης.

Ο/Η Εκπαιδευτικός Ενταξιακής Εκπαίδευσης διαθέτει εξειδίκευση στην ειδική αγωγή ή και την ενταξιακή εκπαίδευση, όπως αυτή αποδεικνύεται από συναφείς τίτλους σπουδών και επιστημονική κατάρτιση.

Οι Εκπαιδευτικοί Ενταξιακής Εκπαίδευσης έχουν ως βασική αρμοδιότητα τον συντονισμό των παιδαγωγικών παρεμβάσεων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της συμμετοχής όλων των μαθητών και μαθητριών, με έμφαση στα παιδιά με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Παράλληλα, υποστηρίζουν την εφαρμογή διαφοροποιημένης διδασκαλίας και αξιολόγησης, καθώς και την ενσωμάτωση πρακτικών ενταξιακής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό έργο. Για τον σκοπό αυτό, ορίζονται ως υπεύθυνοι/υπεύθυνες για τη διαχείριση

διαδικτυακής πλατφόρμας του σχολείου, στην οποία θα αναρτώνται παραδείγματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας και αξιολόγησης ανά γνωστικό αντικείμενο, με βάση τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών.

Η διάρκεια της πιλοτικής φάσης ορίζεται σε δύο (2) σχολικά έτη, με δυνατότητα επέκτασης ή γενίκευσης του θεσμού, έπειτα από αξιολόγηση.

Ειδική αγωγή και ενταξιακή εκπαίδευση σε Πρότυπα, Πειραματικά και Ωνάσεια σχολεία

Στο άρθρο 117 του προσχεδίου του νόμου αναφέρεται ότι:

«Μηχανισμός διάχυσης καλών πρακτικών και ανατροφοδότησης Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων – Προσθήκη άρθρου 19Α στον ν. 4692/2020

Στον ν. 4692/2020 (Α' 111), μετά από το άρθρο 19 προστίθεται άρθρο 19Α ως εξής:

Άρθρο 19Α

Μηχανισμός διάχυσης καλών πρακτικών και ανατροφοδότησης Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων

Για τη διάχυση βέλτιστων εκπαιδευτικών μεθόδων, πρακτικών και εργαλείων που αναπτύσσονται στα Πρότυπα Σχολεία (Π.Σ.) και τα Πειραματικά Σχολεία (ΠΕΙ.Σ.) σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 10, λειτουργεί μηχανισμός διάχυσης καλών πρακτικών. Σκοπός του μηχανισμού είναι η διαρκής και οργανωμένη τροφοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος με όσα περιγράφονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας, με στόχο την ενσωμάτωσή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα μετά από αξιολόγησή τους».

Η ενίσχυση της ενταξιακής εκπαίδευσης και η διάχυση βέλτιστων παιδαγωγικών πρακτικών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στα Πρότυπα, στα Πειραματικά και στα Ωνάσεια σχολεία, τα οποία, σύμφωνα με τους ιδρυτικούς τους σκοπούς, λειτουργούν στη βάση των αρχών της καινοτομίας, του ερευνητικού πειραματισμού και της μεταφοράς της εκπαιδευτικής τεχνογνωσίας προς το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι εξαιρετικής σημασίας να διασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση και η ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών και μαθητριών και ιδιαίτερα των παιδιών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Ωστόσο, στην πράξη, η ειδική αγωγή συχνά απουσιάζει από τις συγκεκριμένες σχολικές μονάδες, γεγονός που αντανακλάται και στην απουσία σαφούς αναφοράς στο οικείο προσχέδιο νόμου. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα των Ωνάσειων σχολείων, όπου στην ιδρυτική τους διακήρυξη δεν προβλέπεται η παροχή εύλογων προσαρμογών στις εισαγωγικές εξετάσεις για μαθητές/μαθήτριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ούτε διασφαλίζεται η στελέχωση με εκπαιδευτικό προσωπικό ειδικής αγωγής, πέραν των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών. Η έλλειψη αυτών των βασικών προβλέψεων λειτουργεί ως έμμεσος μηχανισμός αποκλεισμού και, παράλληλα, υπονομεύει τον ρόλο των σχολείων αυτών ως προτύπων παιδαγωγικής καινοτομίας και εκπαιδευτικής ισότητας.

Για τους παραπάνω λόγους, στο πλαίσιο ενίσχυσης της ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα της γενικής εκπαίδευσης, **ο ΣΑΚΕΑ εισηγείται την υποχρεωτική στελέχωση όλων των Προτύπων, Πειραματικών και Ωνάσειων σχολείων με εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής**. Παράλληλα, **προτείνεται η πιλοτική εφαρμογή του θεσμού του/της Εκπαιδευτικού Ενταξιακής Εκπαίδευσης στις εν λόγω σχολικές μονάδες**, με στόχο την ανάπτυξη, τεκμηρίωση και διάχυση πρακτικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας και ενταξιακής παιδαγωγικής(*inclusive pedagogy*).

Ειδικότερα, οι **Εκπαιδευτικοί Ενταξιακής Εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής**, μπορούν να συμβάλλουν ως προς:

- Την ανάπτυξη και συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού διαφοροποιημένης διδασκαλίας,
- Την (πιλοτική) εφαρμογή πρακτικών ενταξιακής εκπαίδευσης σε άλλες σχολικές μονάδες και την αξιολόγηση τους από παιδιά και ομοτίμους,
- Την επαγγελματική επιμόρφωση και υποστήριξη του Συλλόγου Καθηγητών-Διδασκόντων,
- Τη διαχείριση της διαδικτυακής πλατφόρμας του σχολείου, στην οποία θα αναρτούν παραδείγματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας ανά γνωστικό αντικείμενο.
- Τη δημιουργία ενός πρότυπου πλαισίου συνεργασίας με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.).

Για την καλύτερη υποστήριξη και άμεση διάχυση των αποτελεσμάτων των Προτύπων, των Πειραματικών και των Ωνάσειων σχολείων, ο ΣΑΚΕΑ εισηγείται τη δημιουργία **«Ειδικής Μονάδας Προώθησης Ενταξιακής Εκπαίδευσης»** που θα εντάσσεται στο **Ι.Ε.Π.**, με τη συμμετοχή εξειδικευμένων στελεχών ειδικής αγωγής και ενταξιακής εκπαίδευσης (εκπαιδευτικούς, συμβούλους εκπαίδευσης, διευθυντές/διευθύντριες σχολικών μονάδων, ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ, κα.). **Σκοπός** της μονάδας αυτής θα είναι ο συντονισμός και η προώθηση της ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλο το εύρος της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής των συγκεκριμένων σχολείων. Ειδικότερα, η μονάδα αυτή θα συλλέγει δεδομένα, θα αναπτύσσει διεπιστημονικά τεκμηριωμένες προτάσεις

και θα υποστηρίζει την καθολική εφαρμογή τους στα σχολεία της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των ΕΠΑ.Λ., των ειδικών σχολείων και των δομών ειδικής αγωγής των γενικών σχολείων.

Για όλα τα παραπάνω εισηγούμαστε την ακόλουθη προσθήκη:

Θέμα: Ενίσχυση της Ενταξιακής Εκπαίδευσης στα Πρότυπα, Πειραματικά και Ωνάσεια Σχολεία

Σε όλα τα Πρότυπα, τα Πειραματικά και τα Ωνάσεια σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης τοποθετούνται υποχρεωτικά εκπαιδευτικοί με ειδικευση στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (ΕΑΕ), με σκοπό τη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης και της ισότιμης συμμετοχής των μαθητών/μαθητριών και ειδικότερα των παιδιών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Στις ίδιες σχολικές μονάδες εφαρμόζεται πιλοτικά ο θεσμός του/της Εκπαιδευτικού Ενταξιακής Εκπαίδευσης, για διάρκεια δύο (2) σχολικών ετών, με δυνατότητα αξιολόγησης και επέκτασης ή καθολικής εφαρμογής.

Ο/Η Εκπαιδευτικός Ενταξιακής Εκπαίδευσης διαθέτει εξειδίκευση στην ειδική αγωγή ή και στην ενταξιακή εκπαίδευση, όπως αυτή αποδεικνύεται από συναφείς τίτλους σπουδών και επιστημονική κατάρτιση. Οι βασικές αρμοδιότητες των Εκπαιδευτικών Ενταξιακής Εκπαίδευσης για τα Πρότυπα, τα Πειραματικά και τα Ωνάσεια σχολεία ορίζονται οι εξής:

- α) Συντονισμός πρακτικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας και παιδαγωγικών παρεμβάσεων με στόχο την προώθηση της ενταξιακής εκπαίδευσης,*
- β) Υποστήριξη του συλλόγου Καθηγητών-Διδασκόντων, μέσα από τη διενέργεια (ενδοσχολικών και διασχολικών) επιμορφωτικών δράσεων και συμβουλευτικής καθοδήγησης.*
- γ) Ανάπτυξη και πιλοτική εφαρμογή εκπαιδευτικού υλικού διαφοροποιημένης διδασκαλίας και άλλων πρακτικών ενταξιακής εκπαίδευσης.*
- δ) Διαχείριση της διαδικτυακής πλατφόρμας του σχολείου, στην οποία θα αναρτούν παραδείγματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας ανά γνωστικό αντικείμενο.*
- δ) Συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) και λοιπούς φορείς (πχ. ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ).*

Στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) εγκαθιδρύεται για τον σκοπό αυτό «Ειδική Μονάδα Προώθησης Ενταξιακής Εκπαίδευσης», στελεχωμένη από επιστημονικό δυναμικό με ειδικευση στην ειδική αγωγή και στην ενταξιακή εκπαίδευση. Η Ειδική Μονάδα:

- α) Παρακολουθεί και υποστηρίζει την εφαρμογή των ενταξιακών πρακτικών στα Πρότυπα, Πειραματικά, Ωνάσεια σχολεία και στα ΕΠΑ.Λ.,*
- β) Συλλέγει και επεξεργάζεται δεδομένα εφαρμογής ενταξιακών πρακτικών,*
- γ) Αναπτύσσει τεκμηριωμένες προτάσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής όλων των μαθητών/μαθητριών,*
- δ) Συνεργάζεται με τις σχολικές μονάδες (γενικής και ειδικής αγωγής), τα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και λοιπούς φορείς υποστήριξης.*